

Abstrakt

Založení a následné svolání c. k. Ústřední komise pro zachování a zkoumání stavebních památek (*k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale*) v letech 1850/1853 představuje významný mezník v dějinách památkové péče zemí tehdejší habsburské monarchie a má své místo i v rámci Evropy. Předkládaná dizertační práce sleduje dopady činnosti Ústřední komise na území Čech v průběhu 50. a na začátku 60. let 19. století, což zhruba odpovídá době předsednictví K. Czoerniga von Czoernhausen. V úvodu je pozornost věnována přehledu dosavadních textů o rané památkové péči, jejich autorům a metodě zpracování tématu. Dále je nastíněna situace ochrany památek vybraných sousedních i vzdálenějších evropských státech (Bádensko, Württembersko, Prusko, Sasko, Štýrsko, Francie). Začátek působení Ústřední komise je spojen s výběrem a jmenováním konzervátorů a korespondentů, kteří zajišťovali činnost v daných lokalitách. Dle spisového materiálu prezidia Českého místodržitelství se podařilo pečlivě popsat proces od výběru kandidátů až k jejich jmenování v roce 1854. V následujících letech jednotliví krajští konzervátoři a později i korespondenti přispívali dle svých možností zprávami i aktivním zásahem k průzkumu a záchraně řady stavebních památek na území Čech. Zásadní roli sehrál konzervátor pro Prahu J. E. Vocel, jehož zájem se přeléval i do ostatních krajů a na nějž se obraceli o radu i jiní konzervátoři a představitelé politické správy. Mezi aktivní konzervátory patřili především F. X. Beneš, F. R. Bezděka a J. S. Grüner. Do aktuálních diskuzí na mnoha místech vstupoval v úloze korespondenta B. Grueber, který záležitosti památek vnímal jednak z pozice výkonného architekta a zároveň bez českého vlasteneckého zaujetí. Agendy jednotlivých konzervátorů přináší náhled na jednotlivé osobnosti, památky, témata, přístupy a technické možnosti a v celku utvářejí reálný obraz rané památkové péče na území Čech. V závěru se práce zabývá dobovým tiskem a publikovanými texty o památkách, jejich podobě a zaměřením k veřejnosti. Krom toho též analyzuje rozpravu Ústřední komise (*Mittheilungen der k. k. Central-Commission für Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale*) s dalšími institucemi a spolky prostřednictvím periodik, v tomto případě s Archeologickým sborem (*Památky archaeologické a místopisné*).